

CONSOLIDAREA DIMENSIUNII GEOPOLITICE A REZILIENȚEI SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA²⁸

STRENGTHENING THE GEOPOLITICAL DIMENSION OF THE RESILIENCE OF THE NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Veaceslav UNGUREANU, *doctor în științe politice*,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: veaceslav.ungureanu@gmail.com
ORCID: [0000-0001-7780-8479](https://orcid.org/0000-0001-7780-8479)

Summary

Currently, in the context of the war between the Russian Federation and Ukraine, which generates the amplification of the risks and threats to regional security, while also jeopardizing the national security of the Republic of Moldova, determines the need to organize national debates at the levels of academia, civil society and the political class on strengthening the geopolitical dimension of the resilience of the national security of the Republic of Moldova, by capitalizing on the opportunities offered as a result of deepening the political-military relations with the North-Atlantic Alliance in order to strengthen the national security system, but also by the possibility of changing the geopolitical status of permanent neutrality of the Republic of Moldova to join the North-Atlantic Alliance. At the same time, the hesitation of the Republic of Moldova to realize the geopolitical alternative of ensuring the national security of the Republic of Moldova would determine the preservation of the geopolitical status of permanent neutrality, which does not ensure, but only increases the vulnerability degree of the national security, as well as keeping the geopolitical position of a buffer state between two poles of power, which will maintain it in the sphere of geopolitical influence of the Russian Federation, thus diminishing its geopolitical potential to ensure national security.

Keywords: *geopolitical dimension, national security, permanent neutrality, buffer state, geopolitical interests, North Atlantic Alliance.*

Introducere

Imperativul geopolitic în realizarea politicilor contemporane de asigurare a securității naționale este unul vital pentru Republica Moldova, contribuind la edificarea unui nivel înalt de securizare și care oferă un cadru analitic mai profund al situației la zi privind evoluția evenimentelor geopolitice regionale ce definesc mediul de securitate regională care generează o serie de riscuri și amenințări cu repercusiuni asupra tuturor componentelor ale securității naționale a Republicii Moldova. De asemenea, discursul geopolitic în domeniul securității naționale determină o mai bună percepție de către societate în general și clasa politică în particular a poziției geopolitice a Republicii Moldova de *stat-tampon* și a statutului geopolitic de neutralitate permanentă, care în opinia noastră nu asigură securitatea națională, ci generează multiple vulnerabilități la adresa acesteia. Fortificarea dimensiunii geopolitice de asigurare a rezilienței sistemului național de securitate și apărare al Republicii Moldova va reliefa rezultatele analizelor geopolitice și vor demonstra existența provocărilor de ordin extern la adresa securității naționale cu care se confruntă actualmente Republica Moldova, dar și cu cele eventuale, pe termen mediu și lung, accentuând oportunitățile și soluțiile pentru consolidarea securității naționale prin aderarea la valorile de securitate cooperativă și apărare colectivă euroatlantică, care sunt oferite de contextul geopolitic regional, utilizând strategic amplasarea sa geopolitică regională importantă în realizarea intereselor geopolitice ale actorilor majori.

În accepția noastră, evoluția de consolidare a dimensiunii geopolitice de valorificare a oportunităților oferite de procesul de aderare la Alianța Nord-Atlantică în fortificarea rezilienței sistemului național de securitate a Republicii Moldova se confruntă cu trei probleme geopolitice majore interdependente, cum ar fi: 1)

²⁸ Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice**, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

conflictul geopolitic dintre Federația Rusă și Republica Moldova, faza politico-militară a acestuia din raioanele de est ale Republicii Moldova rămâne una înghețată nefiind soluționată până în prezent; 2) statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova; 3) poziționarea geopolitică a Republicii Moldova de *stat-tampon*. În acest context, susținem că obiectivul realizării unei analize pertinente a dimensiunii geopolitice a asigurării securității naționale a Republicii Moldova, care rezidă din necesitatea soluționării acestor trei probleme geopolitice existențiale pentru statul Republica Moldova apărând independența, suveranitatea și integritatea teritorială, în condițiile agresiunii militare declanșate de Federația Rusă împotriva Ucrainei, va scoate în evidență inevitabilitatea intensificării cooperării politico-militare cu Alianța Nord-Atlantică pentru protejarea intereselor geopolitice de securitate națională ale Republicii Moldova.

Provocările geopolitice la adresa securității naționale a Republicii Moldova

În opinia noastră, în ultimul timp, s-au produs schimbări importante în spațiul geopolitic în care este poziționată Republica Moldova, ce au reconfigurat conjunctura geopolitică a mediului de securitate regională din Europa Est. Urmare a evenimentelor din Ucraina din 2014, dar și după 24 februarie 2022 Occidentul a intensificat prezența sa la hotarele de Est ale Alianței Nord-Atlantice, astfel amplificând interesul geopolitic față de Republica Moldova prin implicarea directă și necondiționată în soluționarea crizei energetice cu care se confruntă Republica Moldova, considerată un stat limitrof, cu o prezență militară a Federației Ruse pe teritoriul său, cu un conflict înghețat, ceea ce reprezintă o amenințare la adresa securității regionale. D. Dungaci este de părere că amenințările la adresa securității geopolitice a Republicii Moldova se datorează mai ales condițiilor geopolitice specifice în care și-a făcut apariția și se dezvoltă mica putere Republica Moldova: un teritoriu mic, situat între Ucraina și România, lipsit de resurse naturale importante, cu populație în principal rurală, cu economie preponderent agrară, o regiune caracterizată de un vid de securitate, dominată de ambițiile geopolitice ale Federației Ruse de a o ține în propria sferă de influență, combinată cu lipsa unei strategii coerente a Uniunii Europene și Alianței Nord-Atlantice pentru zona în cauză până la războiul dintre Federația Rusă și Ucraina, la care se mai adaugă lipsa unei viziuni strategice a clasei politice din Republica Moldova asupra ireversibilității vectorului politicii externe de dezvoltare, de modernizare și de asigurare a securității și apărării naționale a Republicii Moldova [1, p. 272].

Subliniem că Republica Moldova nu va putea deveni un stat cu adevărat geopolitic viabil cu un grad înalt de asigurare a securității naționale atât timp cât va rămâne nesoluționată problema conflictului înghețat din raioanele de est, oportunitățile de reintegrare presupunând expres o conjunctură geopolitică regională favorabilă, dar care trebuie încadrată într-un context geopolitic mult mai larg cu implicarea tuturor marilor puteri [2, p. 145]. N. Popescu atribuie conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova un aspect internațional prin extinderea Organizației Nord-Atlantice și Uniunii Europene, dar și a declanșării de către Federația Rusă a fazei convenționale active a războiului hibrid împotriva Ucrainei, fiind constituit un context favorabil pentru reconturarea sferelor de influență geopolitică, care ar determina reconfigurarea conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională din Europa de Est influențând reconsiderarea Occidentului asupra problemei transnistrene [3, p. 10].

N. Popescu susține ideea că procesul de reglementare a conflictului transnistrean cunoaște un transfer din categoria unui conflict post sovietic eurasiatic, în care Federația Rusă ar avea un rol special, într-un conflict european, în care Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană ar trebui să joace un rol mult mai activ, mai ales în contextul războiului dintre Federația Rusă și Ucraina, care ar putea escalada la hotarul Republicii Moldova pe segmentul regiunii transnistrene [4, p. 109]. I. Stăvilă se pronunță în același context de idei, afirmând că în pofida multiplelor premise pozitive, planurilor rezonabile înaintate, eforturilor depuse și implicării mai multor actori cu pondere deosebită în afacerile internaționale, conflictul din raioanele de est ale Republicii Moldova nu a fost soluționat până în prezent din cauza caracterului său eminent geopolitic. Interesele geopolitice imuabile ale Federației Ruse în regiunea Europei de Est, care sunt asigurate prin menținerea cu orice preț a Republicii Moldova în sfera sa de influență geopolitică, au determinat-o să pledeze, mai degrabă, în favoarea *înghețării* conflictului, decât să sprijine o soluție de compromis care ar răspunde cât se poate de adecvat intereselor tuturor actorilor implicați [5, p. 153, 173].

V. Juc acreditează supoziția că conflictul din raioanele de est impus Republicii Moldova din exterior i-a marcat profund procesele geopolitice și i-a restrâns substanțial posibilitățile de manevrare pentru asigurarea unei reziliențe consolidate a sistemului național de securitate a Republicii Moldova. Suntem de acord cu cercetătorul că Republica Moldova este o mică putere în care deseori este atestată preeminența subiectelor de geopolitică asupra aspectelor de politică internă, dat fiind că se dovedesc a fi foarte puține problemele ale căror reglementare a fost sau este posibilă de soluționat independent de împrejurările geopolitice mondiale, iar nesoluționarea problemelor geopolitice prin plasarea acestora pe agenda secundară a ierarhiei priorităților, vizând, în special, neașezarea geopolitică a țării din punct de vedere al asigurării securității naționale, a răsturnat

ordinea firească a lucrurilor și a determinat o particularitate a evoluției sale istorice. Cercetătorul subliniază că în rezolvarea problemei conflictului transnistrean se impune aplicarea *responsabilității împărtășite*, iar din perspectiva geopolitică conflictul include câteva aspecte majore: 1. Retragera trupelor, armamentelor, echipamentului și munițiilor Federației Ruse care nu se află sub incidența Comisiei Unificate de Control din raioanele de est în conformitate cu angajamentele internaționale asumate; 2. Soluționarea geopolitică a conflictului prin elaborarea statutului juridic special al raioanelor de est în componența Republicii Moldova în conformitate cu interesele geopolitice ale marilor puteri implicate în negocieri și a intereselor de securitate națională a Republicii Moldova; 3. Garantarea și susținerea din partea marilor puteri angajate în procesul de reglementare a implementării și durabilității soluțiilor menite să asigure restabilirea suveranității și jurisdicției pe întregul teritoriu și, implicit, reîntregirea teritorială a Republicii Moldova [6, p. 202-203].

În accepția lui O. Serebrian, conflictul din raioanele de est ale Republicii Moldova reprezintă un conflict doar geopolitic. Afirmția că acest conflict ar fi unul de natură politică nu este relevantă, susține expertul, subliniind că regiunea transnistreană are valoare geopolitică, altfel Federația Rusă n-ar fi insistat de la bun început asupra originii geopolitice a conflictului [7, p. 106-109]. În opinia noastră, regiunea transnistreană pe lângă nesoluționarea conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova, a cărei valoare geopolitică este chintesența interesului geopolitic al Federației Ruse în regiune ce exercită un impact asupra securității naționale, reprezintă și o amenințare militară directă împotriva securității naționale a Ucrainei, în contextul eventualei implicări a acesteia în războiul din Ucraina, fapt conștientizat de către Occident prin realizarea acțiunilor de prevenire manifestate prin adoptarea Rezoluției finale în cadrul Summitului NATO, organizat în perioada 11-12 iulie 2023 la Vilnius (Lituania), care prevede retragerea completă și necondiționată a trupelor și munițiilor militare ale Federației Ruse de pe teritoriul Republicii Moldova și prin adoptarea Declarației finale în cadrul celei de-a 30-a sesiuni anuale a Adunării Parlamentare a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, organizată în perioada 30 iunie - 4 iulie 2023 la Vancouver (Canada), în care este stipulată solicitarea transformării misiunii de pacificare din regiunea transnistreană în una civilă multilaterală cu mandat internațional [8, p. 64].

M.-C. Neacșu și S. Neguț indică asupra complexității gradului de importanță geopolitică a regiunii transnistrene, care este un instrument geopolitic al Federației Ruse și anume, un teritoriu mic, avanpost, în care Rusia menține starea cu efectul de congelator, ce menține regiunea pentru o perioadă în care Federația Rusă va depăși criza prin care trece și își va putea garanta prin alte mijloace prezența [9, p. 45-46]. O. Tomescu-Hatto exprimă opinia că, conflictul înghețat din regiunea estică a Republicii Moldova și prezența trupelor și munițiilor militare ale Federației Ruse pe teritoriul regiunii secesioniste constituie o amenințare nu numai la adresa securității naționale a Republicii Moldova, dar și în plan regional. Regiunea a devenit o țintă a traficantilor de arme, droguri și ființe umane, fiind destinate Europei de Est [10, p. 272]. În opinia noastră, dezideratul Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene trebuie axat pe identificarea unei soluții durabile privind reglementarea conflictului înghețat din raioanele de est ale Republicii Moldova, ceea ce ar însemna confirmarea rolurilor sale de actori geopolitici importanți la nivel regional, mai ales în condițiile declanșării de către Federația Rusă a fazei convenționale active a războiului hibrid împotriva Ucrainei, când regiunea transnistreană este utilizată de către Federația Rusă ca un instrument de intimidare și de șantaj în războiul energetic împotriva Republicii Moldova.

A. U. Gabanyi opinează că Republica Moldova este un actor-cheie într-un nou joc geopolitic, problema fundamentală constituind conflictul transnistrean, soluționarea căruia rezidă în evacuarea contingentului militar, armamentelor și munițiilor de către Federația Rusă în contextul evoluției evenimentelor din teren al teatrului de război din Ucraina. În același timp, expertul susține că Federația Rusă este interesată să-și păstreze regiunea secesionistă transnistreană pentru realizarea unui eventual scenariu de desprindere a acesteia, în schimbul apropierii Republicii Moldova de Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană [11]. De aceeași părere este și A. Severin, care susține că problema transnistreană este un conflict geopolitic între Republica Moldova și Federația Rusă, generat de dorința celei de-a doua de a-și găsi locul și rolul în spațiul post sovietic. Expertul evaluează interesele geopolitice ale Federației Ruse în regiunea Europei de Est, afirmând că regiunea transnistreană este doar o parte a unei probleme care mai include Abhazia, Osetia de Sud, războiul din Ucraina, soluția ar putea fi identificată la interferența intereselor Federației Ruse, Statelor Unite ale Americii și Uniunii Europene. În relațiile internaționale nu există legitimitate, ea se negociază de către marile puteri într-un context geopolitic prielnic, iar alternativa avantajoasă pentru consolidarea dimensiunii geopolitice a rezilienței sistemului național de securitate a Republicii Moldova ar fi integrarea în Uniunea Europeană, în urma căreia Republica Moldova ar fi ancorată în albia valorilor europene, pe când regimul secesionist din regiunea transnistreană, nefiind de acord cu politica externă a Republicii Moldova, ar putea fi decuplată, după modelul Ciprului [12].

I. Chifu evidențiază că nu există un conflict transnistrean propriu-zis și nici similitudini între acest conflict și alte *conflicte înghețate* din spațiul Comunității Statelor Independente, deoarece teritoriul din stânga Nistrului nu se învecinează nemijlocit cu Federația Rusă și nu există nici o justificare pentru prezența trupelor sale în raioanele de est ale Republicii Moldova, dat fiind faptul că majoritatea populației ruse trăiește legitim pe teritoriul Republicii Moldova. I. Chifu este de părere că în problema transnistreană există mai multe niveluri: geopolitic, regional, național și local [13]. I. Fota relevă o abordare critică a actorilor participanți la soluționarea conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova, susținând că problema transnistreană persistă din cauza vulnerabilității și lipsei de voință politică a actorilor implicați, totodată specificând apariția conflictului transnistrean ca fiind o continuare a unei noi forme a războiului rece dintre Federația Rusă și Occident [14].

M. Vahl precizează că Federația Rusă deține o pondere geopolitică semnificativă în spațiul post sovietic, permițându-i să aibă o influență constantă asupra statelor din regiune. Necesitatea implicării mai active a Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene în soluționarea conflictului transnistrean se dovedește a fi un scenariu inevitabil care este determinat de contextul declanșării de către Federația Rusă a fazei convenționale active a războiului hibrid împotriva Ucrainei, în cadrul căruia Republicii Moldova i se va acorda o atenție mai sporită, deoarece se află la hotar cu Alianța Nord-Atlantice și Uniunea Europeană, iar regimul secesionist din raioanele de est subordonat Federației Ruse reprezintă o amenințare la adresa securității regionale [15, p. 7]. Potrivit lui O. Nantoi, nu există premise pentru soluții rapide și viabile ale conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova, deoarece Federația Rusă n-a fost niciodată interesată să accepte propunerea Republicii Moldova de reglementare a conflictului *în pachet* și încă n-a renunțat la ideea de a crea în locul Republicii Moldova un nou stat comun (federație sau confederație) format din doi subiecți egali, Republica Moldova și regiunea secesionistă transnistreană, care va beneficia de un statut special și drept de veto [16].

A. Țăranu, abordând subiectul reglementării geopolitice a conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova, ridică o problemă gravă, legată de funcționalitatea formatului de negocieri „5+2”, în contextul războiului ruso-ucrainean. În aceste condiții, Republica Moldova are motive mai mult decât întemeiate pentru a insista asupra revizuirii actualului format internațional de mediere în sensul sporirii gradului de eficiență al lui. Analiza evoluției conflictului transnistrean ne demonstrează că regiunea secesionistă rămâne în continuare o amenințare la adresa securității naționale a Republicii Moldova și o sursă de pericol și de instabilitate regională [17, p. 329]. V. Juc este de părere că dezintegrarea teritorială și prezența regimului secesionist din stânga Nistrului reprezintă un impediment geopolitic esențial în calea integrării euroatlantice și europene a Republicii Moldova. Este important totuși de conștientizat că reintegrarea țării, integrarea euroatlantică și integrarea europeană reprezintă procese paralele care nu trebuie contrapuse, însă obiectivele strategice urmărite sunt consolidarea dimensiunii geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova [6, p. 211-213].

Considerăm că pentru a obține o soluție durabilă în reglementarea conflictului din raioanele de est ale Republicii Moldova, în condițiile declanșării de către Federația Rusă a fazei convenționale active a războiului hibrid împotriva Ucrainei, este necesar realizarea unor acțiuni prompte, din partea conducerii țării, în vederea soluționării conflictului transnistrean prin promovarea abordării securității naționale a Republicii Moldova la pachet împreună cu garanțiile de securitate oferite Ucrainei de Occident, inclusiv și pe dimensiunea euroatlantică. În opinia noastră, o altă conjunctură geopolitică a mediului de securitate regională mai favorabilă ca cea după înfrângerea Federației Ruse în războiul cu Ucraina nu va mai exista pe termen lung, de aceea valorificarea acestei oportunități de către conducerea țării trebuie abordată ca un imperativ existențial statal, dar și ca o prioritate în realizarea intereselor geopolitice de securitate națională a Republicii Moldova [2, p. 165].

Alte două probleme geopolitice, care se află într-o corelație reciprocă ce determină procesul de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova sunt: statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova și poziționarea geopolitică a Republicii Moldova de *stat-tampon*. V. Juc accentuează că statutul geopolitic de neutralitate permanentă, consfințit constituțional, nu asigură în regim automat securitatea națională a Republicii Moldova, iar rezultatul cel mai important se dovedește a fi neparticiparea la procesele de cooperare militară din cadrul Comunității Statelor Independente. Securitatea națională a Republicii Moldova ar putea fi asigurată cel mai eficient în condițiile integrării euroatlantice, prin re poziționarea sa geopolitică de *stat-tampon*, deoarece, calitatea de stat membru al Organizației Nord-Atlantice ar putea să-i asigure securitatea națională, în contextul în care, actualmente, organizația dată este cea mai viabilă în materie de securitate [18, p. 207].

I. Chifu precizează în contextul ordinii de idei reliefate de V. Juc că statutul geopolitic de neutralitate permanentă nu este nici soluție de securitate, nici angajament pentru rezolvarea de către comunitatea internațională prin state garante a unor probleme de securitate ale Republicii Moldova, cum sunt trupe militare străine pe teritoriul său, nu reprezintă un transfer către eventualele state garante privind soluționarea securității naționale și nu scutește statul neutru de obligațiile de a respecta angajamentele luate ca stat neutru de asigurarea securității

naționale, regionale și internaționale. În opinia expertului, adoptarea statutului geopolitic de neutralitate permanentă de către Republica Moldova nu este consecința unei strategii temeinic argumentate, urmărindu-se de fapt cedarea asigurării securității și responsabilității apărării statului comunității internaționale [19, p. 17].

V. Moșneaga și V. Beniuc consideră că cel mai optimal și efectiv mijloc de asigurarea a securității naționale, care ar corespunde intereselor geopolitice ale Republicii Moldova îl constituie strategia și tactica neutralității permanente, punctând că asigurarea dimensiunii geopolitice a securității naționale a Republicii Moldova trebuie să fie realizată prin promovarea unei politici externe echilibrate, bazate pe o profundă analiză a contradicțiilor dintre marile puteri, statele participante la structurile regionale, subregionale și statele vecine [20, p. 19].

Conform lui N. Osmochescu, ideea de a proclama Republica Moldova ca stat cu statut de neutralitate permanentă nu a apărut spontan, ci a fost o idee propusă și temeinic analizată, care a fost influențată de mai mulți factori externi, cei mai importanți fiind: poziționarea geopolitică de *stat-tampon*; interesele geopolitice constante ale Federației Ruse în zonă; menținerea trupelor ruse în regiunea transnistreană; situația de conflict creată în raioanele de est ale Republicii Moldova începând cu anul 1992. Cercetătorul este de părerea că instituția neutralității permanente poate fi și trebuie examinată sub mai multe aspecte: ca instituție de drept constituțional a statului; ca instituție de drept internațional public; ca element al securității naționale și internaționale, subliniind că până în prezent Republica Moldova nu a încheiat acordul cu alte state prin care acest statut să fie recunoscut și garantat, ceea ce nu este efectiv, cu toate acestea statutul de neutralitate permanentă creează obligația generală a tuturor statelor de a-l respecta [21, p. 182-183]. De aceeași părere este și V. Gamurari specificând că posibilitatea declarației neutralității permanente printr-un act unilateral a fost introdusă intenționat de către legiuitori, pentru a exclude concepția conform căreia neutralitatea Republicii Moldova, ce nu este garantată printr-un tratat internațional, nu ar produce efecte juridice. Mai mult ca atât, cercetătorul insistă asupra specificului neutralității permanente, care constă în faptul că posesor al acesteia poate fi doar statul subiect originar în dreptul internațional. În cazul impunerii statutului unei neutralități printr-un tratat internațional, aceasta se poate produce doar în condițiile garantării suveranității și integrității teritoriale [22, p. 242].

În același timp, V. Lupan este de părerea că, dacă Republica Moldova a inclus neutralitatea în documentele care fundamentează geopolitica instituționalizării securității naționale a Republicii Moldova având drept scop retragerea trupelor rusești din raioanele de est, iar Federația Rusă insistă consecvent pe neutralitatea Republicii Moldova urmărind obiectivul că aceasta nu va deveni membră a Alianței Nord-Atlantice. Republica Moldova, dacă își dorește un viitor euroatlantic și european, care îi este oferit de Organizația Nord-Atlantică și de Uniunea Europeană, egal cu cel al altor state membre, nu poate fi doar un consumator de securitate, dar va trebui să-și asume și un rol mai serios și să înceapă să devină și un furnizor de securitate regională în contextul unei noi reconfigurări a conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională din Europa de Est, care va fi edificată în perioada de după războiul dintre Federația Rusă și Ucraina [23].

Statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova este abordat de A. Burian, care consideră că Republica Moldova nu va rămâne în continuare o țară neutră, supoziție care decurge din confruntările geopolitice dintre Est și Vest, acest motiv determinând Republica Moldova să-și asigure geopolitica securității naționale, printr-un posibil parteneriat cu acel stat sau bloc politico-militar care va fi în stare să-i garanteze independența și integritatea teritorială [24, p. 8, 10]. O. Dorul punctează că pe plan internațional statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova n-a fost valorificat pe deplin, totodată, reliefați rațiunea adoptării de către Republica Moldova a statutului de neutralitate permanentă, pe care a redus-o la următoarele idei: realitățile geopolitice în contextul luptei pentru sferele de influență; potențialul politic și militar destul de slab al Republicii Moldova; situația țărilor vecine [25, p. 202].

I. Chifu este sceptic în privința posibilității statului ce se află la periferie sau în *zona-tampon* între două blocuri geopolitice să-și poată asigura securitatea prin sine însuși și prin garanții de neutralitate [26]. I. Mastac exprimă opinia că statutul de neutralitate permanentă prevede abținerea statului de la aderarea la blocuri sau alianțe politico-militare. Totodată, fiecare stat, și mic, și mare, poartă o anumită responsabilitate privitor la menținerea stabilității și securității atât proprii, cât și regionale, internaționale etc. [27, p. 8]. R. Gorincioi demonstrează falsitatea promotorilor neutralității permanente ce se axează pe compararea Republicii Moldova cu situația geopolitică a altor state neutre din Europa, susținând că nici unul din statele neutre din Europa nu se confruntă cu problema secesionismului, a instabilității politice, economice și puternicii presiuni geopolitice din partea Federației Ruse [28].

În opinia noastră, statutul geopolitic de neutralitate permanentă a Republicii Moldova s-a dovedit a fi unul iluzoriu care n-a fost în stare să asigure o securitatea durabilă ce ar reflecta în sine toate transformările geopolitice ale mediului de securitate regională post război rece, ci s-a dovedit a fi, mai degrabă, o provocare generând instabilitate geopolitică regională și vulnerabilitate pentru sistemului național de securitate și apărare

amplificând riscul apariției unor impedimente geopolitice de consolidare a capacităților de contracarare a noilor riscuri și amenințări geopolitice cu care se confruntă Republica Moldova. Considerăm interpretarea art. 11 din Constituția Republicii Moldova de către Curtea Constituțională prin adoptarea Hotărârii nr.14 din 02.05.2017, ca fiind un argument fundamental în favoarea admiterii participării forțelor armate ale Republicii Moldova la sisteme colective de securitate, asemenea sistemului de securitate al Națiunilor Unite, la operațiuni de menținere a păcii și operațiuni umanitare, care ar impune sancțiuni colective împotriva agresorilor și infractorilor de drept internațional, nefiind considerată o contradicție cu statutul de neutralitate. Totodată, prin această Hotărâre sunt combătute supozițiile acelor experți care pledează pentru demilitarizarea completă a Republicii Moldova în condițiile adoptării statutului geopolitic de neutralitate permanentă, care îi va asigura securitatea națională prin respectarea acesteia de către actorii internaționali, fiind promovată ideea desființării armatei naționale ca instituție inutilă. Implicarea forțelor armate ale Republicii Moldova în asigurarea securității internaționale și regionale, fiind eliminat impedimentul de ordin juridic, va consolida dimensiunea geopolitică în realizarea procesului de reziliență instituțională a sistemului național de securitate și apărare prin aprofundarea nivelului de instruire și pregătire profesională a efectivului, sporirea gradului de interoperabilitate, precum și realizarea standardelor internaționale în implementarea modernizării forțelor armate ale Republicii Moldova.

În concluzie subliniem că soluționarea probleme geopolitice, care periclitează procesul de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova, depinde în mare măsură de finalitatea războiului dintre Federația Rusă și Ucraina, ce va determina o nouă reconfigurare a conjuncturii geopolitice a mediului de securitate regională și va edifica un nou sistem de securitate europeană, în baza reconturării noilor sfere de influență geopolitică. Totodată, procesul de consolidare a dimensiunii geopolitice a rezilienței securității naționale a Republicii Moldova, exprimat prin renunțarea la neutralitatea permanentă și aderarea la Alianța Nord-Atlantică, precum și re poziționarea geopolitică de *stat-tampon*, va contribui la implementarea unor reforme profunde de modernizare a sectorului de securitate și apărare națională, ce se vor solda cu amplificarea gradului de descărajare a eventualelor pericole din partea potențialelor inamici. De asemenea, în contextul noilor aranjamente geopolitice de securitate regională, combaterea eficientă a riscurilor și amenințărilor geopolitice la adresa securității naționale, prin realizarea intereselor geopolitice orientate spre valorificarea apărării colective și securității cooperative, va determina fortificarea statutului geopolitic al Republicii Moldova de stat furnizor de securitate regională.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Dungaciu, Dan. *Moldova ante portas*. București: Editura Tritonic, 2005. 320 p. ISBN 973-733-045-5
2. Ungureanu, Veaceslav. *Redimensionarea arhitecturii geopolitice a sistemului internațional postrăzboi rece: adversități geostrategice și replieri de securitate*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2020. 236 p. ISBN 978-9975-3430-0-8
3. Popescu, Nicu. *Noile oportunități de soluționare a problemei transnistrene prin mecanismele Europei moderne* [online]. 2003, pp. 1-47 [citat 15.09.2022]. Disponibil: <http://www.policy.hu>
4. Popescu, Nicu. *Politica externă a Uniunii Europene și conflictele post-sovietice*. Chișinău: Editura Cartier, 2013. 224 p. ISBN 978-9975-79-822-8
5. Stăvilă, Ion. Evoluția reglementării conflictului transnistrean. In: *Evoluția politicii externe a Republicii Moldova (1998-2008)*. Chișinău: Editura Cartdidact, 2009, pp. 153-176. ISBN 978-9975-4001-6-9
6. Juc, Victor. *Dimensiuni ale relațiilor internaționale contemporane*. Chișinău: ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2018. 296 p. ISBN 978-9975-3298-1-1
7. Serebrian, Oleg. *Despre geopolitică*. Chișinău: Editura Cartier, 2009. 176 p. ISBN 978-9975-79-558-6
8. Ungureanu, Veaceslav, Juc, Victor. *Interesele geopolitice ale marilor puteri și impactul lor asupra securității naționale a Republicii Moldova*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2016. 168 p. ISBN 978-9975-3043-6-8
9. Neacșu, Marius-Cristian, Neguț, Silviu. Zona Mării Negre – o nouă „zonă gri”? In: *Impact Strategic*. 2013, nr. 2 (47), pp. 39-49. ISSN 1842-810X
10. Tomescu-Hatto, Odette. Noile frontiere ale Uniunii Europene și relațiile româno-moldovenești. In: *Stat slab, cetățenie incertă. Studii despre Republica Moldova* / coord. Heintz Monica. București: Editura Curtea Veche Publishing, 2007, pp. 252-289. ISBN 978-973-669-290-1
11. Gabanyi, Anneli Ute. *Conflictul transnistrean, un statu-quo dorit de Rusia* [online]. [citat 20.09.2022]. Disponibil: <http://www.ziua.net>
12. Severin, Adrian. *Soluții alternative pentru Republica Moldova* [online]. [citat 21.09.2022]. Disponibil: <http://www.fisd.ro>

13. Chifu, Iulian. *Soluții alternative pentru Republica Moldova* [online]. [citat 21.09.2022]. Disponibil: <http://www.fisd.ro>
14. Fota, Iulian. *Soluții alternative pentru Republica Moldova* [online]. [citat 21.09.2022]. Disponibil: <http://www.fisd.ro>
15. Vahl, Marius. The Europeanisation of the Transnistrian Conflict. In: *Center for European Policy Studies, Policy Brief*. 2005, nr. 73, p. 1-9.
16. *Experți locali despre soluționarea problemei transnistrene prin dialog direct cu Kremlinul* [online]. [citat 26.09.2022]. Disponibil: <http://www.ape.md>
17. Țăranu, Anatol. Conflictul din raioanele de est. In: *Republica Moldova pe calea modernizării: studiu enciclopedic*. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2015, pp. 299-329. ISBN 978-9975-3073-0-7
18. Juc, Victor. *Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice*. Chișinău: Editura Tipografia-Sirius, 2011. 248 p. ISBN 978-9975-4222-5-3
19. Chifu, Iulian. Neutralitatea între mit, imagine și realitate. In: *Infosfera*. 2009, nr. 4, pp. 9-17. ISSN 2065-3395
20. Moșneaga, Valeriu, Beniuc, Valentin. De ce Republica Moldova trebuie să urmeze calea neutralității permanente. In: *Relații Internaționale: istorie și contemporaneitate*. 1998, vol. 1, pp. 18-25.
21. Osmochescu, Nicolae. Neutralitatea permanentă a Republicii Moldova în contextul relațiilor internaționale contemporane. In: *Academia de Administrare Publică – 15 ani de modernizare a serviciului public din Republica Moldova. Materialele conferinței internaționale științifico-practice din 21 mai 2008*, Chișinău: AAP, 2008, vol. 2, pp. 182-183. ISBN 978-9975-9960-5-1
22. Gamurari, Vitalie. Unele aspecte privind concepția neutralității permanente în dreptul internațional contemporan. In: *Symposia professorum: Seria Drept. Materiale ale sesiunii științifice din 4-5 mai 2001*, Chișinău: ULIM, 2001, pp. 238-246. ISBN 9975-920-43-8
23. Lupan, Vlad. *Peste un deceniu de neutralitate, mai mult de zece ani de cooperare cu NATO* [online]. [citat 02.10.2022]. Disponibil: <http://www.ape.md>
24. Burian, Alexandru. Schimbările geopolitice din lumea contemporană și problemele statalității moldovenești în contextul proceselor de integrare europeană. In: *Revista Națională de Drept*. 2005, nr. 1, pp. 6-10. ISSN 1811-0770
25. Dorul, Olga. Măsurile de implementare în sistemul național de drept a normelor dreptului internațional compatibile cu statutul de neutralitate permanentă a Republicii Moldova. In: *Implementarea normelor dreptului internațional în legislația națională a Republicii Moldova*. Chișinău: Editura CEP USM, 2011, pp. 201-216.
26. Chifu, Iulian. *Securitatea regională în spațiul Ucraina – Republica Moldova – România. Trilogia reușitei: reforme, securitate și construirea bunăstării* [online]. [citat 06.10.2022]. Disponibil: <http://www.vii-torul.org>
27. Mastac, Ion. *Conceptul securității naționale a Moldovei pentru noul mileniu. Apărarea și Securitatea Națională a Moldovei*. Chișinău: Editura Arc, 2001. 25 p.
28. Gorincioi, Radu. *Comentarii privind Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova* [online]. [citat 06.10.2022]. Disponibil: <https://infocenter.md>